

Мистецтвознавство

Сосницький Юрій Олександрович

Аспірант кафедри «Дизайн»

Харківської державної академії дизайну та мистецтв

СПЕЦИФІКА І КРИТЕРІЇ ОЦІНКИ ОБ'ЄКТІВ ЕКОДИЗАЙНУ В ПРЕДМЕТНО-ПРОСТОРОВОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Дизайн предметних комплексів відрізняється від дизайну окремих об'єктів. Завданням дизайнерів є розробка великих фрагментів предметного оточення людини. Розробка утилітарних і естетичних параметрів окремого предмета також входить у цей вид дизайнерської діяльності. Дизайн предметних комплексів включає в себе «художнє конструювання» як одну зі своїх складових частин. Проектуючи предметний комплекс, фахівці звертають увагу не тільки на сукупність матеріальних предметів, а й на всю соціокультурну ситуацію, яка зумовлена певною проблемою. Таким чином, вони розглядають об'єкт проектування як складну систему, в якій матеріальні предмети є одними із складових частин [3].

В основі естетичних показників якості покладено принцип відповідності форми виробу за різними аспектами його змісту. Аналізу підлягають, по-перше, художньо значимий зміст і його вираженість у формі (художня виразність), по-друге, досягнута ступінь відповідності форми та змісту (раціональність форми) і, по-третє, цілісність форми і її організація в середовищі (цілісність композиції [1,4,5]). Слід зазначити, що залежно від цілей експертизи якості організованого міського простору, відповідно до стандартів ЄС, використовуються три види оцінок: цілісна, комплексна і поєднана. Цілісна оцінка базується на загальних враженнях експертів про екологічний рівень дизайн-середовища. Таке цілісне враження зазвичай не розділяється на складові. Разом з тим у необхідних

випадках експерти можуть (і повинні) дати обґрунтування винесеною ними оцінки, тобто пояснити, що в даному виробі добре, а що погано з екологічної точки зору [2].

Комплексна оцінка проводиться в тих випадках, коли потрібно оцінити естетичний і екологічний рівень простору, об'єднавши значення оцінок всієї сукупності показників якості. Комплексний аналіз цих показників передуює оцінці і вимагає фіксації естетичних та екологічних якостей міського середовища. Аналіз проходить за окремими складовими: чи є виразним образ дизайн-середовища, чи сучасно стильове рішення, чи раціонально організований простір, чи не порушена логіка композиції, чи добре підібрані колірні поєднання, чи є можливість вторинного використання матеріалу, з якого створені об'єкти дизайн-середовища. На основі оцінки окремих показників вимальовується загальна картина естетичних і екологічних достоїнств і недоліків виробів [4].

Поєднана оцінка передбачає послідовне проведення цілісної та комплексної оцінок з остаточним об'єднанням результатів для одержання найбільш повної і точної інформації про естетичний та екологічний рівень організації міського середовища та винесення на цій основі обґрунтованого експертного висновку. Необхідність в проведенні суміщеної оцінки зумовлюється можливістю розбіжності результатів цілісної та комплексної оцінок [5]. Оцінку екологічних показників якості міського середовища здійснюють на стадіях розробки, реалізації та експлуатації, при плануванні підвищення рівня якості, розробці та формуванні об'єктів в середовищі.

Екологічна оцінка - це процес систематичного аналізу і оцінки екологічних наслідків запланованій діяльності, консультацій із зацікавленими сторонами, а також облік результатів цього аналізу і консультацій у плануванні, проектуванні, затвердженні та здійсненні даної діяльності [4].

Відповідно до цього визначення екологічна оцінка розглядається як процес, а не просто як дані або документи, які складаються в результаті цього процесу; процес систематичний, тобто наступний певними правилами; екологічна оцінка не обмежується етапом планування, але охоплює і етап здійснення запланованої діяльності.

Процес екологічної оцінки включає наступні основні складові: аналіз (прогноз) потенційних впливів запланованої діяльності на навколишнє середовище і оцінка їх значимості; консультації із зацікавленими сторонами з метою пошуку взаємоприйнятних рішень; використання результатів прогнозу впливів і консультацій в процесі прийняття рішень, що відносяться до запланованої діяльності [1].

За спрощеною схемою екологічної оцінки (ЕО) можна розглядати ці складові як послідовні етапи процесу. Такий процес включав би прогноз впливів, обговорення його результатів із зацікавленими сторонами і прийняття рішення про можливість здійснення запланованої діяльності з урахуванням результатів прогнозу і обговорень. Однак така «лінійна» модель далека від ефективності і практично не існує в жодній країні. Також можна відзначити, що екологічна оцінка виявляється найбільш ефективною в тому випадку, якщо її матеріали використовуються не тільки при ухваленні рішення про можливість здійснення намічуваної діяльності в цілому, а й при прийнятті різних рішень у ході планування і проектування.

Принцип превентивності означає, що екологічна оцінка проводиться до прийняття основних рішень щодо реалізації запланованої діяльності, а також, що її результати використовуються при виробленні та прийнятті рішень. Аналіз наслідків вже прийнятого рішення екологічною оцінкою по суті не є. Це справедливо, незалежно від того, чи є такий аналіз «обґрунтуванням» рішення, орієнтованим на виправдання його екологічної прийнятності, або ж являє собою об'єктивне і незалежне дослідження.

Принцип комплексності передбачає спільний розгляд та врахування факторів впливу запланованої діяльності та пов'язаних з ними змін у всіх природних середовищах, а також у соціальному середовищі [5]. Цей принцип ґрунтується на уявленні про те, що поділ навколишнього середовища на «компоненти» (повітря, вода, ґрунт) є спрощенням реальної ситуації. Насправді мова йде про єдину природну систему, нерозривно пов'язану з суспільством. Завдання екологічної оцінки полягає не тільки в тому, щоб простежити, наскільки дотримуються «стандарти і нормативи» для окремих компонентів природного середовища, а й у тому, щоб зрозуміти, як природно-соціальна система в цілому відреагує на вплив запланованої діяльності.

Принцип демократичності відображає той факт, що екологічна оцінка не зводиться до науково-технічного дослідження, а є інструментом прийняття взаємоприйнятних рішень. Передбачуваний вплив запланованої діяльності на навколишнє середовище зачіпає інтереси потенційно необмеженого кола осіб і організацій. Більшість з них не володіють будь-якими формальними повноваженнями щодо цієї діяльності. Інструментом захисту інтересів цих сторін можуть служити різного роду системи дозволів і ліцензування, норми проектування.

Можна виділити й потенційні конкурентні переваги екологічного поліпшення предметно-просторового середовища міста: економія матеріалів внаслідок більш повної обробки, заміщення, повторного використання компонентів продукції; зменшення енергоспоживання міський дизайн-середовища; поліпшення дизайн-простору в результаті змін у технологічному процесі; більш висока якість організації простору, сумісність об'єктів дизайну між собою; більш низька вартість об'єктів міського дизайну (наприклад, внаслідок заміщення матеріалів); більш ефективне використання ресурсів в організації предметно-просторового середовища; безпечне середовище. В образному трактуванні дизайн-

середовища може виявлятися специфічне ставлення споживача до простору (використання його в якості повсякденної зони відпочинку та ін.) [2].

Гармонізація об'ємно-просторової структури міста досягається використанням засобів пропорційності, що забезпечують пропорційність, масштабність, нюансність, контрастність та ін. Цілісність об'ємно-просторової структури служить основою цілісності естетичної організації дизайн-середовища. Аналіз складових компонентів простору може допомогти у визначенні основних екологічних проблем, викликаних виробництвом складових його об'єктів.

Література:

1. Вернадский, В. И. Философские мысли натуралиста / АН СССР; Ред. колл. А. Л. Яншин, С. Р. Микулинский, И. И. Мочалов; сост. М. С. Бастракова и др. — М.: Наука, 1988. — 520 с.
2. Иконников А. В. Архитектура XX века. Утопии и реальность. В 2 томах. — М.: Прогресс-Традиция, 2002. — Т. 1-2.— 672 с.
3. Иконников А. В. Утопическое мышление и архитектура. — М.: Архитектура-С, 2004. — 400 с. — ISBN 5-9647-0010-1. Иконников А. В. Пространство и форма в архитектуре и градостроительстве. — М.: URSS, 2006. — 352 с.
4. Кондратьева К.А. Дизайн и экология культуры. — М.: МГХПУ им. С.Г.Строганова, 2000. — 105 с.
5. Лихачев Д. С. Великое наследие: В 3 т. Т.2 Избранные работы. — Л.: Худож. лит., 1987. — 342 с.
6. Сидоренко В.Ф. Генезис проектной культуры и эстетика дизайнерского творчества: Автореф. дис... д-раискусств.: 17.00.06 / ВНИИ техн. эстет. Гос. ком. СССР по науке и тех. — М., 1990.
7. Papenek, Victor (1995). The Green Imperative: Natural Design for the Real World, New York, Thames and Hudson.